СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК LIII. Ч. 175. НЮ ЙОРК І ДЖЕРЗІ СИТІ, четвер, 6-го вересня 1945. No. 175. NEW YORK and JERSEY CITY, Thursday, September 6, 1945. VOL. LIII.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016, 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE

КОНҐРЕС ЗБИРАЄТЬСЯ ДЛЯ ПЕРЕВЕДЕННЯ МИРНИХ ЗАВДАНЬ

Скорше ніж у звичайних часах повернувся конґрес із вакацій, щоб забратися до наладнання великих питань, звязаних з приверненням загального миру. Заки комісії прийдуть з готовими проектами перед повний конґрес, президент переведе конференції з провідниками обох палат про те, які проекти предложити наперед до ухвал. Найбільш пекучою є справа реконверзії і над нею ведуться вже переслухання в комісіях. Реконверзія обіймає цілу низку законопроектів, які мусять бути передискутовані зріло, щоб могли осягнути свою ціль. До важних справ належить теж законодавство для втримання контролі над атомовою бомбою, яка загрожує долі цілого людства. З інших справ пекучою є справа наладнання платні для безробітних і унормування відносин на фармах.

УРЯД ПЛЯНУЄ ПІДНЕСТИ РОБІТНИЧУ ПЛАТУ НА ПОЛОВИНУ.

Директор Економічної Стабілізації Вилйем Г. Дейвис виявив, що федеральний уряд склав уже пляни, як піднести робітничу заплату в цілому краю від 40 до 50 відсотків теперішньої плати. Трудноці в переведенню пляну не дадуться скоро усунути і на це треба найменше одного року часу. У деяких ділянках праці це може вдатися аж упродовж 5 літ. Цю справу обговорював Дейвис у дискусії з пресовими аґентами робітничих орґанізацій.

Уряд готов дальше перебирати фабрики загрожені страйком.

Дейвис виявив, що уряд працює приспішеним темпом для реконверзії. Одначе тому, що цю справу можуть припинити самі робітники через неумотивовані страйки, уряд хоче затримати в своїх руках право перебирати під свою управу фабрики й підприємства, загрожені страйком. Головно такі підприємства має уряд на увазі, які вважається есенціональними для продукції матеріялів до ведення інших підприємств.

ПРИСПІШУЮТЬ 14 МІЛІОНІВ МІСЦЬ У ФАБРИКАХ.

Комісія Робучої Сили виготовила пляни, як приготовити 14,000,000 робучих місць у фабриках, щоб як найшвидше забезпечити робітникам працю. Тільки „джабів" було у фабриках в мирні часи саме перед вибухом війни в 1941. р., отже це є мінімальна вимога для переведення краю до нормального стану. Комісія Робучої Сили надіється осягнути свою ціль впродовж кількох найближчих місяців.

РОСІЙСЬКІ КОРАБЛІ ПОПЛИЛИ ПІСЛЯ ПОКІНЧЕННЯ ЛЕНД-ЛІЗУ.

Як лише скінчився Ленд-Ліз, советські кораблі, які стояли на якорі в пристані Портленд, у стейті Ореґон, відплили домів. Вони прибували сюди в більшім числі, щоб набирати матеріяли. Деякі піддавалися направкам. Одначе з покінченням Ленд-Лізу направки, платні в американських долярах, коштувалиб забагато і тому кораблі будуть направлені в советських пристанях. З кораблями щезли теж і советські моряки, які діставали гроші в американській валюті і не сьміли брати їх домів. Тому вони пропускали гроші в Америці чи то на забави, чи на закупно краму, якого вони не можуть дістати в своїм краю. Тепер все те стало і пристань над Коломбія Ривер пустіє.

ЗА ЗЛУКУ ФЕДЕРАЦІЇ ПРАЦІ З КОНҐРЕСОМ СІО.

Нюйорський посадник Фіорело Ля Ґвардія виголосив по радіо промову з пляном злучити обі головні американські робітничі орґанізації, а це американську Федерацію Праці і Конґрес Промислових Орґанізацій в одну могутну орґанізацію всіх робітників під назвою Американський Конґрес Праці. Він відкрив теж пляни, над котрими він працював довший час, для устійнення робітничої плати впродовж року. Ці пляни переговорив він уже з визначними економістами й робітничими провідниками.

АРМІЯ ЗАТРИМАЄ 665,000 ВОЯКІВ У КРАЮ.

Департамент війни плянує затримати в краю 665,000 вояків. Будуть це вояки у віці понад 45 літ, які в День Перемоги Над Німеччиною — отже 12. травня 1945. р. — мали 45 або більше точок служби. Крім того не будуть мусіли йти заморе такі, що мають 37 літ безогляду на точки служби, а дальше такі, що мають 34, 35 і 36 літ і мають більше ніж один рік почесної служби.

Зміна амбасадорів звязана з політикою в Арґентині

Арґентинський амбасадор до Злучених Держав, Ібара Ґарсія, відкликаний з Вашинґтону до Буенос Айрес і піде на спочинок. Він був давніше підсекретарем заграничних справ Арґентини і був назначений амбасадором до Злучених Держав щойно 8. травня 1945. р. Арґентинський уряд не каже нічого, хто прийде на місце Ібари.

У відповідь на закид американського асистента секретаря стейту Нілсона Ракефелера, начеб то Арґентина не додержала умов з Між-Американською Юнією, арґентинський міністер заграничних справ Кук заявив, що він видасть Білу Книгу для опрокинення цих закидів.

Американський секретар стейту Джеймс Ф. Бирнс оприлюднив заяву, що Вашинґтон назначить незабаром нового амбасадора до Арґентини на місце відкликаного амбсадора Спруїла Брейдена.

Бувший підсекретар стейту Сомнер Велес оприлюднив свій погляд у синдикованій статті на політику Злучених Держав супроти Арґентини. Він каже, що як секретар Стетиніюс так і секретар Бирнс ведуть політику односторонну, яка змагає до застрашення Арґентини. Така політика лише доводить до напруження відносин між обома краями, а наслідок її такий, що в Арґентині спинюється введення справжніх демократичних засад правління. Якраз тоді, коли Америка не застрашує Арґентину, переведено більше демократичних реформ ніж вчасі погроз — твердить Велес.

РЕЛІҐІЙНА ПРОПАҐАНДА В МЕКСИКУ ВИКЛИКУЄ НЕГОДУВАННЯ ПРОТИ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ

Католицький архиепископ Мексику Луїс Мартінез проголосив хрестоносний похід протй протестантської реліґійної пропаґанди в Мексику. Упродовж 6 тижнів записано 8 випадків нападів католиків на протестантів. Впарі з аґі-тацією проти поширювання протестантизму з півночи йде аґітація проти Злучених Держав. Нападів католиків на протестантів ні зарекордовано в ґазетах, але про них повідомлено президента Камача і департамент справедливости.

Злучені Держави дали мовчки згоду на те, щоб Совети забрали Сахалін і Кулилі

Таку заяву зложив секертар стейту Бирнс, заки виїхав з Вашинґтону до Лондону на наради Ради Заграничних Міністрів, себто на наради тої інституції, що має підготовляти рішення у важних міжнародних непорозуміннях, які остаточно вирішуватиме Орґанізація Обєднаних Держав. Ось та тиха згода наступила в часі конференції в Ялті. До цього Бирнс додав, що Злучені Держави не зобовязались до нічого в справі Курильських Островів, щодо яких він ще матиме розмову з Вячеславом Молотовом, советським комісарем закордонних справ, як він прибуде до Лондону на наради.

РОЗПОВІДАЮТЬ ПРО СТРАШНІ НАСЛІДКИ ВИБУХУ АТОМОВОЇ БОМБИ

До Злучених Держав дійшли з Японії від американських кореспондентів перші описи їхніх вражінь, що їх зазнали, коли оглядали японське місто Гірошіма, на яке скинено атомову бомбу дня 6. серпня. Ті описи є жахливі. Атомова бомба, скинена на це місто, пише В. Г. Лоренс, кореспондент часопису Ню Йорк Таймс, вбиває ще тепер денно до 100 людей. Блукаючи дві години по середині міста, кореспондент пише, що куди не глянеш, відчуваєш смерть. Люди, шукаючи за загинувшими чи рештками майна, мають уста обложені ґазовою обвязкою. Гірошіма є гірше зруйнована ніж Варшава чи Сталінґрад, і то від удару однісенької бомби. Середина міста, в обемі яких чотири квадратові милі, не має майже ні одного будинку, щоб остав цілим. Японці твердять, що досі згинуло наслідком атомової бобми 53,000 осіб, а запевдають, що це число дійде до 80,000. Лікарі кажуть, що не можуть дати собі ради з ратуванням. Населення Гірошіми виносило до війни 343,000 осіб. Рахують, що третина пропала. Як один з кореспондентів запитав японця, що його вважав „льояльним" супроти американців, як японці відносяться до американців через ту атомову бомбу, той відповів, що „ненавидять їх". І це, пише цей кореспондент, можна було вичитати з очей людей, яких зустрічалось.

ЧЕТВЕРТА ФРАНЦУЗЬКА РЕСПУБЛИКА НА ДЕМОКРАТИЧНИХ ПРИНЦИПАХ

Святкуючи 75-ту річницю Третьої Республики, ґен. Шарль де Ґоль заповів, що по виборах у жовтні відбудеться референдум, що вирішить її судьбу. Зясувавши недомагання Третьої Республики ґен. де Ґоль заявився за Четверту Республику, побудовану на демократичних принципах, на свободі, справедливости і суверенности народу. Він певен, що французький нарід заявиться у референдумі за те саме.

ЩОБ „ЗВИЧАЙНИЙ ЧОЛОВІК" ЗРОЗУМІВ ЦІЛИ ОБЄДНАНИХ ДЕРЖАВ

Цього малоб доконати Інформаційне Бюро, над яким ніякий край не мав би цензури, а яке булоб створене заходами Обєднаних Держав і розясняло ціли і завдання цеї орґанізації.

НЕ ЗАБУВАЙМО І ЗА КОРЕҐІДОР! — Японці, що ведуть у полон геройських оборонців Кореґідору на Филипинах, сміються і радіють, а полонені в сумі. Якжеж часи змінились, коли порівнати ту сцену з травня 1942 року з теперішньою у Филипинах, де здалася японська армія з ґен. Ямашіто.

ОКУПАЦІЯ ЯПОНСЬКОЇ СТОЛИЦІ ЗАЧНЕТЬСЯ УЖЕ В ЦЮ СУБОТУ

Перші прикази начальної команди ґен. Доґлеса МекАртура, видані в самій Японії, відносяться до самої окупації краю. Видно, що ходить про поспіх, себто про якнайскорше обсадження американськими військами усіх головних островів, з яких складається властива Японія. Усе відбувається згідно з пляном і в якнайкращому порядку. Окупація столиці краю, Токія, зачнеться в суботу. Ґен. Айхельберґер візвав бувшого начальника японського ґенерального штабу, а теперішнього військового дорадника японського цісаря, полевого маршала Джен Суґіяму, і подав йому до відома умовини, під якими американська армія входить в Токйо. Всюди мають бути англійські назви, щоб американські вояки могли легко орієнтуватись. Теж подано інструкції щодо гиґієни, щоби забеспечити здоровля вояків. Військовою американською частиною, що перша ввійде до японської столиці, буде славна Перша Кавалерійська дивізія, що перша ввійшла переможно до Манілі, столиці Филипин, по їх визволенню.

АМЕРИКАНСЬКИЙ ПРАПОР НА ВЕЙК.

Кульмінаційною точкою в геройській боротьбі за відбиття від японців острова Вейк, було видвигнення тамже американського прапора. Наступило воно 4. вересня, як японський заступник адмірал Шіґетмацу Сакаібара, прибув на американський кружляк і підписав документ здачі. Потім вийшли на беріг острова американські маринарі й застромили американський прапор. Як підносили прапор вгору, японський штаб враз з адміралом стояли „на позір!" Кореспонденти пишуть, що японці поводились коректно, а японський адмірал заявив, що йому прикро, що Японія мусить здатись, але радий, що коли вже таке сталось, що можуть здатись американцям.

ТІЛЬКИ ДЕЯКІ БЕШКЕТИ, А НАЗАГАЛ ДИСЦИПЛІНА.

З того, що передала японська радіова аґенція про поведення американських окупаційних сил, можна вносити, що окупація не видвигає ніяких особливих проблем, та що вояки поводяться здисципліновано. Але радіо згадує про „шість брутальних випадків" і „38 випадків грабежі й незаконного поступовання". Теж згадується, що міністерство подало населенню поради, як треба себе держати, щоб уникнути неприємних інцидентів з американськими військами. Між іншим дораджує щільно замикати двері, не їздити чи ходити непотрібно ночами, що відноситься в першу черґу до жінок, а як нападуть на чийсь дім, то кричати на поміч і взивати сусідів. А як кого нападуть то боронити себе кусанням, здиранням відзнак для доказу і т. п.

Американська команда в Йокаґамі подала, що не знає нічого про ніякі випадки грабунку.

ПОЛОНЕНІ — ПАНАМИ ТЮРМ.

Судьба міняється, коли подумати, як то низько кланяються тепер японські дверники і наставники над таборами полонених тим американським полоненим, над якими вони були недавно панами життя і смерти, а які тепер на приказ ґен. МекАртура перебирають ті табори під свою управу з тим, що начальником у таборі стає найвищий ранґою американський старшина, перебуваючий у таборі.

МИР ЧИ ДАЛІ ВІЙНА?

Таке можнаб сказати про Совети, що вправді проголосили офіційно закінчення світової війни і його відсвяткували, але ще далі видають военний бюлетен, у якому написано таке: „Нема ніяких істотних змін на Далекому Сході".

ПРО ЯПОНІЮ У БУДУЧЧИНІ.

Японський цісар Гіроґіто отворив 88. сесію Імператорського Сойму. У своїй престольній промові, виголошеній до членів обидвох палат, Гіроґіто не згадав ні словом за „безумовну здачу", чи взагалі за здачу і проґру Японії, а тільки говорив про „залишення ворожих кроків" і „надзвичайні міри", які треба було повзяти. Але заповів, що японська політика в будуччині буде така, що буде старатись здобути Японії довіря світу, розбудувати мирну Японію і вложити свою пайку до поступу людства. Кажуть, що як Гіроґіто читав манускрипт, то його очі були заляті слізми.

ЗДАВСЯ АМЕРИКАНЦЯМ.

Ґен. Матео Капінпін, американець, роджений на Филипинах, що покінчив був Вест Пойнт, і став в обороні Японії, здався американцям. Заявив, що прийшов, щоб його повісили. Він перебував в місцевости Нара, де жив собі вигідно разом з Хозе Лорел, ляльковим президентом Филипин, наставленим японцями.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N.J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Classified Advertising Department, 597—7th Ave., New York 18, N. Y. BRyant 9-0582

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
Поодинoке число три центи.		Three cents a copy.	
На рік	$7.00	One year	$7.00
на пів року	$3.75	Six months	$3.75
На три місяці	$2.00	Three months	$2.00
В Джерзі Сити і Заграницею:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	$ 5.25	Six months	$5.25
На три місяці	$ 2.75	Three months	$2.75
Число з суботи (з англійською Частиною):		Saturday's Issue (with Ukrainian Weekly):	
На рік	$2.50	One year	$2.50
На пів року	$1.50	Six months	$1.50

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

АМЕРИКА І ФРАНЦІЯ

Шарль де Ґоль, президент тимчасового уряду Франції, відвідав Злучені Держави та Канаду і, як загально признають, залишив по собі якнайбільше враження. Очевидно, що не іде тут про саму особу ґен. де Ґоля, хоч і особистість відграє часто велику ролю, але про Францію, яку він заступав, в якої інтересі говорив.

Вислід його подорожі: Кредити, які він певно дістане, як зо Злучених Держав, так і з Канади.

Але чи це найважніше?

Правда, мав рацію де Ґоль, коли зазначував кількома наворотами, що заки зачнеться велика політика, треба спершу французький нарід одягнути і дати йому їсти, бо це є передумова порядку, а загальмовання хаосу. Бо як ще й в Франції люди потратять цілком голови і запанує анархія, то які вигляди для решти Европи? А на Францію звикли в Америці глядіти як на Европу, її представницю. Завалиться Франція, то й завалиться з нею і Европа. А це знов означає, що завалиться демократія, такий лад, що побудований на демократичних ідеалах; таких, які ще існують в Европі в Франції, а які цілком подібні до тих, що ввійшли в основу американського порядрядку життя і думання.

Отсе останнє це є те, що є найважніше. Це є те, на що в Америці звертали найбільшу увагу, бо демократія це те, що звязувало Францію й Америку від самих початків постання Злучених Держав. Це те, що було підставою сердечних відносин між обидвома державами. Це те, що заважило на ентузіястичнім принятті ґен. де Ґоля збоку американців. Бо американці, що так тепер звязались з Европою, відчувають, що вони її не доведуть до порядку, якщо не стане їм до помочі нова, здорова Франція, не заражена тоталітарним бакцилем. А де Ґоль саме таку Францію представляє.

В Америці всі відчувають, що демократичній Франції треба помогти, щоб вона якнайкорше заняла місце між передовими світовими потугами, бо тоді підніметься й її авторитет в Европі, що конечно потрібне.

Франція мала і далі має в Америці великого приятеля. І то, як сказано, в першу чергу тому, що вона демократична, що в ній люди живуть подібними ідеалами, як і в Америці, й в такому суспільному ладі, що теж подібний до американського. Усе те ґен. де Ґоль завважив і потвердив. Він відїхав з Америки з добрими надіями, хоч ждав на них довгі роки і мусів витерпіти за той час не одно терпке слово, теж і урядове, і то з найвищого верха. Та такі речі бувають в звичайному громадському життю і міждержавному. Але треба видержати і стояти твердо при ідеї. Це й робив де Ґоль і тим переміг. Тому його тепер так пошанували ще й особисто.

СВІЖИЙ РИНОК ПРАЦІ

Яких два роки не треба було навіть думати про ринок праці. Його просто не було в Америці, бо за робітником був попит у ґазетах і на вулиці, а коли він пішов до бюра якоїсь робітні чи фабрики, то з ним за ціну не торгувалися. Часто сам робітник її подавав.

День 14. серпня як день перемоги над Японією, є теж початком новітнього ринку праці. Він багато різниться від давніших ринків.

Ще перед війною за робітників вважали таких, хто працює руками у фабриці, чи загалом робив чорну роботу. Бюрових робітників, хоч вони теж наємці і може гірше платні ніж чорнороби, називали часто „білоручками", тобто „гвайт калер воркер", але не „лейбер". А між іміґрантами ще тоді покутувало неоправдане вирізнювання „робітників" і „панів", тобто „простих" людей і „вчених", хоч обидві катеґорії були в однаковім економічнім положенню.

Війна принесла і в цьому напрямі зміни. Воєнна техніка пішла так високо, що машина заступила місце „простого" вояка. Тому і вояки і робітники мусіли стати механіками. У фабриках було велике запотребовання вишколених механіків і тому управи фабрик давали нагоду робітникови на кошт підприємства навчитися якогось спеціяльного роду механіки. Крім цього вітвирано окремі курси для недавніх простих робітників — теж на кошт підприємства або уряду. А там, де колись лише одиниці могли дістати становище, тобто у хемічних, інжинірських та високих технічних заведеннях, тепер приймали людей сотками і тисячами. Туди пішли люди із середньою або високою наукою і стали нічим іншим а тільки „робітниками". У такий спосіб вимішалися тепер „чорнороби" з „білоручками" і тепер всі вони є лише робітниками. Одна й друга катеґорія вміє себе вже цінити і вміє собі взаємно помагати.

Це впадає в вічі кожному, хто йде до бюра праці. Там по самій поведінці можна пізнати „білоковнірцевого" робітника, який жде терпеливо своєї черги із колишнім „чорноробом". Як один, так і другий, мають на продаж один крам, а то працю.

Ще перед місяцем лавки в бюрах праці були покриті порохом. Прийшов один — другий, навіть не сідав. Тепер лавки вже блищать, бо їх витирають апліканти. Сидять, ждучи на свою чергу. Коли хто дістанеться до управителя дотичного відділу, то управитель не багато тепер церемониться. Питає вітверто: „Приймаєте, чи ні?" — бо на цю роботу жде вже хто інший.

Замітне те, що старші віком дістають тепер скоріше працю. Просто тому, що їм не багато лишається. Як він не має спеціяльного вишколу, а дістає оферту, то він хапає, що йому дають, навіть за нижчу ціну, ніж мав, у часі війни. Він відчуває що його сила вже не та, що була перед двома-трьома роками. Воєнна конечність виснажила з нього життєві соки і він хоче ще рештками сил запрацювати хоч на щоденний хліб, щоб не витратити тих ощадностей, які зложив за час війни.

З молодшими інша справа. Вони можуть торгуватися, можуть відкидати „джаб", поки не дістануть того, чого хочуть. Вони можуть теж і нічого не робити, а бавитися, доки не пропустять зароблених грошей. Їм сил до праці не бракне і вони скоро на своє найдуть.

Коли порівнати теперішні повоєнні часи з попередними, то пізнати різницю. Після першої війни мало хто думав про так звану „реконверзію". Робітники ждали терпеливо, поки підприємці не наладять фабрик і не закличуть до роботи безробітних. Тепер інакше. Тепер розуміють, що безупинні перевороти у світі і невдовілля безробітних мас може довести й Америку до якоїсь кризи. Тому і приватні підприємці, зорганізовані в Краєве Товариство Вирібників, і уряд, приготовили давно програму, як заспокоїти безробітних. Ніхто не хоче тепер виставляти край на ризико і на якісь ближче незнані заворушення. Так, як бояться з одного боку війни, так з другого боку бояться правлячі кола безробітних мас. Совєти показали страшну дійсність. Коли в царській Росії влада стратила авторитет і внаслідок революцій створено уряд, який заводить в цілому світі неволю й різню, ніхто не хоче тепер брати відповідальність за подібне нещастя в нашому краю. Ось тому всі відповідальні одиниці, ґрупи й партії на випереди передумують, як дати працю кожному, хто лише може працювати.

Коли хвилево ще і не наладнані нові варстати праці, то йдуть гарячкові зусилля, щоб їх наладнати як найскорше. Крім цього тут ще й інша фільософія. Безробітна людина мусить чимось запрятати свій ум. На безробітних лише чатують „фільософи брехні", тобто большевики. Щоб врятувати людей від цих фільософів, треба їм дати працю. А праця ублагороднює людину, дає їй зміст життя і заспокоєння її потреб.

Здичіння і божевілля, на які нема назви

Філядельфійська „Америка" помістила ряд дописів про те, як жили українці в Німеччині в часі цеї війни під наголовком **„Траґічні роки 1939-1945"**. Ось ті дописи походять спід пера відомого до війни українсько-галицького публіциста і письменника — **Анатоля Курдидика.**

Усе, що там коротенько описане про українське життя під націстами в самій Німеччині, чи на українських землях, є нічим іншим, а тільки простим обвинуваченням в цілковитім здичінню і божевіллю не тільки самої націстівської влади, але й тих німців, яких вона виховала націстівська, варварська доктрина, бо автор, наприклад, описує з власного досвіду таке, що його візвало до виправдання Ґестапо за те, що збоку галицьких українців „українці - придніпрянці, яка завивала немовля дослівно в ґазети, допомоглося дрібкою полотна на пеленки"...

З тих дописів подамо коротко наступне:

Праця яку діставали українці в Німеччині була „найтяжча, найчорніша і найпримітивніша".

Харч, який діставали, був у порівнанню до праці цілком невистарчальний. Вільного часу було обмаль. За харч, отой нужденний харч, „зводжено українців і українок до ролі наймитів і наймичок, які не працювали, а дослівно гарували від досвідку до 10 чи 11 години в ночі".

Коли іде про галицьких українців, то їх, принаймні на початку, ще не гнали силою на роботи в Німеччині, а гнала їх туди нужда. Зате на східній Україні „відбувався набір цих робітників способом, що нагадував найлютіші часи невільництва... людей поривали, де попало, на вулиці, з поля, по дорозі, не даючи їм навіть змоги попрощатись з найближчими і взяти найконечніше на дорогу..."

Автор розповідає випадок з українкою, приділеною до одної німкині на службу. Німкиня спитала його, чому та українка цілими днями і ночами ридає. І він „від нещасної довідався, що її матір четверо дітей, вхопили, приклавши їй кріса до грудей, на авто просто з ріки, де вона прала білля, не даючи їй попрощатись ні з дітьми, ні з чоловіком і ось уже рік, як у неї ніякої вістки з дому".

Такий випадок, пише Курдидик, не був випадком: „людей ловили як звірюк, пакували в ваґони і вивантажували на визначених місцях, де знову розривано сімї, батьків від дітей, подруг і рідних".

А як було з ними в самій Німеччині, куди їх силою завезли? Отже так:

„Німеччина застосувала до них несотворені й нечувані досі методи поліційного режиму: їх позначили видною здалека квадратною, синьобілою нашивкою на грудях зі словом „Ост" („Схід"), їх замкнули в бараки і за кільчасті дроти, їм не дозволили ходити в будень по місті, а коли в неділю випускали на прохід, то під „опікою" й поліція наказувала на той час замикати всі брами та крамниці, — ніби на місто виходили дикуни і горлорізи. Не дозволяли їм теж їздити трамваями і поїздами, ходити до кін і ресторанів, до лікарів-німців і т. д. Найприкріше, не дозволяли їм навіть на релігійну опіку та на контакт з братами-галичанами... Обезправлений і обездолений український робітник не діставав отак ніякої хочби моральної піддержки, бо орґанізації з Галичини були для них замкнені і звязок з ними утруднений, а релігійної опіки, як кажемо, не було. Навпаки, всім священикам, що діяли з Галичини в Райху, робили нечувані перешкоди в контакті з „Остами". Їх робили особисто відповідальними за появу хочби одного робітника-українця зі Сходу в церкві (чого на честь священикам кажучи, вони зовсім не боялися!), заборонили уділювати Найсвятіші Тайни, за кожним кроком тих священиків слідкували, за найменший „прогріх", скажім за подачу молитвенника чи св. Тайни, викликували до Ґестапо, погрожували, арештували, а то й засилали до концентраційних таборів".

Як знов виглядали кільчастим дротом огороджені бараки, завалені українськимя робітниками зі Сходу? Ось так:

„Бруд був постійним гостем тих браків, а блощиць в них було стільки, що люди воліли навіть в осени спати під голим небом, ніж лягати у „хаті". До мешкання достроювалася і їда. Всі подвіря кухонь при таких бараках були завалені ріпою і бруквою. Юшка з брукви була жахливою щоденною стравою наших братів і не диво, що вони жебрали і крали, що попало ходили на смітники збирати відпадки і готові були на кожну роботу за шматок хліба. Це останнє відбилось зокрема на дівчатах знад Дніпра: усякі голяндці, італійці й інші робітники використовували їх за їду, за будьяку дурничку, за панчішки, за наложниць і коханок і на це не було ради..."

Влада гостро карала таких німців, що милосердилися над тими нещасними людьми. Автор описує випадок, що німкиню - пекарку засуджено на два роки тюрми за те, що давала цим нуждарям хліб, а в часописах лаяно її та її дочку як злочинців, що розкрадали народне майно!

Окрему картину становить історія з обкраденням українських робітників в Німеччині при платні, з якої буквально робітник нiщо не діставав.

Та ще гірше було життя українських полонених, особливо тоді, коли вони, як це було на початку, попадали в полон сотнями тисяч, на що Німеччина не була цілком приготована. І так: „Їх держали тижнями у просто людських муравлищах під голим небом, не даючи їм цілими днями нічого їсти. Людей, що гинули з виснаження, голоду, спеки і хвороб, зносили з таких мурашників денно сотнями. Дикунське своєвілля і бута необузданих вихованців німецького режиму розперізувалася над цими безборонними й півживими людьми до безкраю, їх били, до них стріляли, над ними знущалися, як не знущався в тійже Німеччині ніхто над звіриною. Мрією кожного полоненого було піти геть, хочби і на хто-зна яку каторгу, хочби і в пекло, аде геть з таких, офіційно званих „перехідних таборів"... Ці полонені діставалися на найгіршу, найчорнішу і небеспечну для життя працю, яку виконували на дослівно одній брукві. Голод був серед полонених такий, що навіть „на роботі" вони їли живих жаб і мишей, зловлених на полі, а сирі бараболі і сирі бураки були для них люксусом. Люди пухли з голоду до того, що не могли колін згинати... Мені відомі факти, коли полонені їли вугляні брикети та зжерли, розірвавши його на шматки, собаку, що забіг між них, тепле й отікаюче кровю сире собаче мясо..."

Ось тим автор поясняє, чому згодом, як уже надходив німцям кінець і вони взялися формувати „добровольчі відділи" з росіян, українців, та інших, пішли тамтуди полонені, що добачували в тому ніщо інше, а тільки можливість вратувати своє власне життя.

При кінці автор згадує ще про відношення до українських націоналістів.

Пише таке:

„Але найбільшу нагінку поведено проти тих, що мали марку українських націоналістів, — загально відомий був обіжник Ґестапа, щоб таких „підозрілих" негайно ловити та „потихенько" ліквідувати... Політика Німеччини супроти українців стала ясна і безоглядна. Так найшовся напередодні 1945 року в німецьких тюрмах концентраційних таборах майже весь актив української заробітної еміґрації в Німеччині..."

ОЛЕКСАНДЕР ЛУГОВИЙ

БЕЗХАТНИЙ

(Повість з іміґрантського життя в Канаді, нагороджена на Літературнім Конкурсі У. Н. Союзу).

71) — —

— Нам з тобою, громадянине Безхатний — говорив йдучи сам до себе, — можна говорити отверто, нічого не ховаючи. Бо ми — Безхатний, з ласки Божої і ворогів. Маєтків не збиваємо, душею не кривимо ні своєї національної чести чи людської гідности на зелені не міняємо. Отже, ми, можна сказати, стовідсоткові однодумці. Правда, ми з тобою беремося критикувати інших, переробити світ хочемо. А критика річ дуже погана. У нас критикувати не можна, бо ми бездержавні... Та нас тепер ніхто не чує, можемо собі й покритикувати.

— Певно, критика погана. Погано робить той, що критикує. Та ще поганіше роблять ті, що на критику накидаються, лають, трохи не зрадниками критиків роблять. А чомуб не підтягнутися, чомуб не вимінати вчинків, які критику стягають? Знаєте з преси, громадянине, який стан нашого громадського життя тут, у благословенній Канаді. Маємо великі ґрупи, так сказати, Домініяльного значіння, маємо дві, чи властиво три вже церкви, а ще одна кандидує також четвертою церквою стати. Політичні орґанізації попри себе — мають жіночі секції, орґанізації молоді, бувших вояків, народних домів, орґанізації запомогові. Одні й ті самі люди займають становища в централях. В одній головою, в другій секретарем, в третій скарбником, в четвертій контрольором, в пятій щось ніби міністром без портфеля. Бачилисьте, громадянине, орґанізації, при яких містилося аж чотирнацять інших, з головною споріднених. Членства у всіх і півсотки не назбиралосяб, за те у зарядах кожної по сімвісім душ, отже не менше сотки орґанізаційних становищ! Тимто й орґанізації слава лише, що існують на Божому світі... А колиб існувала одна тільки національна орґанізація? Це булаб сила!...

Колиб українство з самих початків еміґрації намагалося жити згуртовано, — воно мусілоб осідати у одній провінції. Жилоб компактною масою, так і голос в урядах здобулоб. Здобулоб пропорціональне число місць в парляментах, здобулоб права для своєї мови нарівні з державною, — бодай в одній провінції, натворилоб торговельних інституцій, варстатів праці. Не служилоб поґноєм для інших, якимись білими ніґрами, здатними виключно на найтяжчу, найбруднішу працю, якою інші національности гребують. Правда, бідакови, що вирвався з непросвітної нужди на рідних землях, Канада раєм показалася. Не думав він про якесь орґанізоване життя. Думав про поліпшення умов життя для себе і своєї родини. Але. Ось прийшла кріза. Д рай боком вилазить! Про те своєчасно ніхто не подумав, хоча подумати й було кому. Зараз же по приїзді перших еміґрантів приїхали до Канади священики, інтеліґенти - молодики, заснувалося кілька україномовних часописів! Та замісць праці над народом — много правдами й неправдами, використовували канадійські можливости виключно на свою персональну користь. Збирали з бідаків-фармерів чи робітників гроші, піддавали різні ідейки. А в висновку гроші пропадали десь в бездонних кишенях, ідейки вмирали, ледви на світ породившися... І тепер, близько через пятьдесять літ еміґрації всі плачуть і нарікають на молодшу тут роджену ґенерацію... Асимілюються, втікають до чужинців, назвища міняють! Погано, слів нема! А хтож до того довів? Чи не батьки? Не втікалиб, не міняли б назвищ, не ставалиб державним тягарем, якби мали запевнену працю серед своїх...

Хіба тепер, в безліччу орґанізацій, краще? Чи не вербують собі вони членів, маскуючи загальнонаціональними інтересами свої вузькі партійні ідейки з надто наявним матеріяльним фундаментом. І кожна ледви через те й дише. Певно, кожна по свойому бажає народови добра. Так чомуж не вишукати спільних шляхів, щоб одностайно той нещасливий нарід вести до кращого? Замісць того маємо нарікання на свою бідноту, на те, що світ з нами не числиться. Світ числивсяб, якби було з ким числитися! Матеріяльно, знов, українці не бідніші від інших. Скоріше бідні духом, вдачею...

Судимося за кожну найменшу дрібницю, спомагаємо адвокатів. Адже просудили в одній околиці сімдесять пять тисяч долярів за стару церков, що й нова не вартувала більше півтори тисячі. Аж в столицю Британської Імперії з тим судом загналися. Хіба суд такий один? А всякі собори, допомогові орґанізації Канади, кооперативи й спілки. Грубезних тисячів суми за них обійшлися! На справиж корисні — грошей якраз і нема...

Отак розмовляв самий зі собою Остап Безхатний, тьопаючи дорогою в погоні за долярами по Північному Саскачевану. Єритичні думки від себе відганяв, і до них знов вертався. Рішення зродженим мізком проблемам не знайшов. Ставала перед ним більш пекуча проблема — знайти десь роботу.

Сів на пасажирський поїзд — втомившися. Вбраний у звичайне своє ломберджекське вбрання, кілька днів не голений, не виглядав блискучо. У поїзді пізнав ще одну втілену українську модерність, на цей раз у вигляді жінки чи дівчини.

(Дальше буде).

ЖАРТИ.

Міра успіху.

Сільський хлопець приглядався на березі ріки, як міський чоловік ловить рибу у його ріці. Осмілився і запитав його: „А кілько риб ви зловили?"

— „Ані одної" — каже міщух.

„То ще не є зле. Ви ловите рибу щойно пів години, а перед вами стояв тут чоловік два тижні і не зловив більше від вас".

Росія хоче винищення, а не повороту українців!

В канадійськім „Українськім Голосі" з 29. червня б. р. пишеться у вступній статті п. н. „Чи чув хто?" про дуже важну і актуальну справу: Чому українські скитальці в Европі не хочуть вертати під советську владу, а теж, чому Україна не взиває їх вертати, так, як це, наприклад, робить хочби варшавський. польський уряд, що є про-большевицький.

У цій статті, яку передаемо майже вцілости, читаемо таке:

• • •

Звідомлення з Німеччини, надсилані так військовими, як і другими представниками союзних держав, говорили, що між „зрушеними з місця" людьми, яких найдено в Німеччині, найбільший процент творили „росіяни". Мало їх там бути около 5 міліонів. Звідомлення, що доходили до нас приватно від українців в Німеччині, говорили, що українців найшлося в Німеччині 4 до 5 міліонів. З того виходить, що майже всі „росіяни" в Німеччині — були українці. Росіянами називають їх тільки в переноснім значінню. Советський Союз може бути урядовою назвою для Росії, але загально він дальше — Росія, тимбільше, що й для росіян він звичайно тільки Росія. А як Росія остае дальше буденною назвою для Советського Союзу, то й мешканці Советського Союзу називаються дальше в буденній мові росіянами. Таким робом нема в тім нічого дивного, як українців називають досі росіянами.

Як би не баламуцтво з назвою росіян для українців, то в цілком інакшім світлі виходили нині вісти про те, що міліони „росіян" не хотіли вертати до Росії. Не хотіли вертати не росіяни, а українці, а не хотіли вертати тому, що не хотіли їхати до Росії, бо Росія для них не батьківщина, а ворожа країна. Росія для них не рідний край, а гнобителька рідного краю, і через те, як би навіть хотіли вернути на Україну, то вертали би в неволю, вертали би під чуже ярмо, а вони під ярмом не хочуть жити, хоч би це ярмо було і в рідним краю. Надії, вони вже занадто добре знають Росію, щоби дурити себе навіть надіями на життя в неволі в ріднім краю. Вони знають, що їх чекає там щось гірше — муки і смерть. Так було з другими, так булоб і з ними самими. Оттому вони й відмовляються від повороту до дому. Як мають вмирати, то їм вже все одно вмирати й на чужині.

Не хочуть вертати до дому українці і не хочуть вертати поляки. Одначе поляків є бодай кому кликати до дому. Є кому обіцяди їм, що їм не станеться нічого злого, і що вони зможуть жити і не боятися переслідувань. Премієр Осубка-Моравскі враз з бувшим премієром, а тепер заступником премієра, Міколайчиком, кличуть поляків, щоби вертали до дому і нічого не боялися. Та чи чув хто, щоби й українців кликав хтось до повороту до дому? Не кликав їх ні премієр Хрущов, ані голова президії верховної ради Гречуха, ані комісар закордонних справ Мануїльський. Не кликали їх навіть поети Рильський та Тичина, не кликав їх академк Богомолець. Були ось в Канаді „делегати Радянської України" — Бондарчук і Погребняк і Новиченко і Пархоменко, але чи чув хто від них заклик, щоби українці, які опинилися поза межами України, вертали до дому, бо на рідній земли серед рідного народу більше їх потрібно, як на чужині? Навіть комуністична преса в українській мові нічого про те не натякає. Навпаки, кожне число комуністичних часописів, чи то Українських Щоденних Вістей, чи Українського Життя, чи Українського Слова, прямо зубами скреготе з ненависти до тих українців, що ще живуть на чужині. Комуністична преса, яка мабуть віддзеркалює почування советського уряду до тих українців, не має для них ні словечка оправдання, ані вирозумілости. Для неї вони — злочинці, яким без суду й переслухання належиться смерть! І тому нема для тих людей кращого оправдання на те, чому вони не повинні їхати до Советського Союзу, як покликатися на голоси комуністичної преси в українській мові в Канаді та Злучених Державах, як на доказ, що советська влада, керовона комуністичною партією, не має для них нічого більше, як смерть.

Західні демократичні держави збираються якраз судити Ґерінґа, Папена, Рібентропа, Кайтнеля і других німецьких провідників, як головних воєнних злочинців. Стара засада англійсько-американського судівництва є не вважати обвинуваченого за винного, поки йому провинна не буде доказана. Отже поки не відбувся процес німецьких провідників, існує можливість, що когось з них признає суд за невинного і скаже випустити на волю. Не вбили й французи без суду свого колишнього воєнного героя, маршала Петена, за зраду держави, а судили і засудили на кару смерти, але карою смерти його не скарали, а лишили, щоби доживав свого життя в тюрмі. Поставили норвежці на суд свого Квіслінґа, що став для цілого світа синонімом зради. Є всяка правдоподібність, що й засудять його на кару смерти і покарають, одначе без суду, без переслухання не карали його. Тільки комуністична преса в українській мові — в Канаді та Зединених Державах — репетує на всі заставки, що кілька міліонів українців, що з одної або другої причини опинилися підчас війни в Німеччині, це зрадники, яким належиться кара сметри. Вона не чекає ні на суд, ні на переслухання в їх справі. Чому? Бо Москва згори рішила знищити тих кілька міліонів українців, так само як свого часу рішила була виморити голодом кілька міліонів українців і виморила їх. Вона їх виморила не тому, що вважала їх за винних в якихсь злочинах, а виморила просто тому, що вони були українці і через виморення їх число українців можна було зменшити. Тепер, без сумніву, те саме у неї на меті. Вона старається число українців зменшити всякими способами...

Коли поляки кличуть до повороту поляків, то кличуть якраз тих, що з політичних причин не хочуть до Польщі вертати. Вони кличуть тих, що мають упередження до уряду, створеного під впливами Москви, і їм обіцяють, що ніхто не буде їх переслідувати, ні карати. Чи ці заклики поляків до поляків будуть мати успіх, дасться ще бачити. Та для нас не це важне, а важне те, що коли поляки кличуть до повороту людей, яких можуть вважати за політичних противників, то нічого подібного нема в відношенню до викинених за межі України українців. У відношенню до українців за воєнних злочинців вважає советська влада не тільки політичних противників, але й взичайних не-політичних людей, яким лиха доля судила попасти проти своєї волі на примусові роботи в Німеччину. Звідки ця різниця? Звідти, що хоч і Польща має уряд, створений під впливом Москви, то з огляду на „вищу політику" Польща вважається ще за окрему державу, а ця держава має ще якусь мірку самостійности до якогось часу і поляки можуть ще бути поляками і милуватися над поляками. Та Україна є „невідривною" частею Советського Союзу (хоч Сталінська конституція признає їй право відірватися, але без означення законного способу, в який вона малаб це зробити). Це не лишає українцям найменшого права самостійно обізватися, а накладає на них обовязок на сліпо виконувати бажання Москви. От і виходить таке, що навіть українці в уряді України не сміють за українцями упімнутися, а мусять служити проти українців як сліпе знаряддя Москви. Рішає Москва знищити кілька міліонів українського народу, як воєнних злочинів, то українці в уряді України мусять виконувати ролю московських катів і винищувати свій власний нарід як воєнних злочинців, хоч сама Москва таких самих „воєнних злочинців" московського походження закликає до повороту і гарантує їм спокійне життя. Так само й Польща таких самих „воєнних злочинців" закликає до повороту та обіцяє їм спокійне життя без переслідувань і кар.

Як би Україна була такою державою, як московські прислужники її малюють, то й вона могла би кликати українців з чужини до дому та гарантувати їм можливість життя. Одначе нічого подібного нема. **Україна українців до дому зовсім не кличе.** Вона навіть комуністів не кличе, а всім не-комуністам без обиняків погрожує карою смерти. Хто має очи, аби видіти, нехай дивиться; хто має уха, аби чути, нехай слухає; хто має мозок в голові, аби думати, нехай думає.

Press Reports

Urges U. S. Help Ukraine PW's

Ex-Captives of Nazis Fear Exile or Execution by Reds

Declaring they feared execution by the Russians, a plea for Ukrainians who formerly were prisoners of war of Germany was made to President Truman yesterday in a letter from Stephen Shumeyko, secretary of the Ukrainian Congress Committee of America.

Shumeyko, of 348 Boyden ave., Maplewood, N. J, in his letter, addressed also to Secretary of State Byrnes, asked U. S. intercession to prevent forced repatriation of Ukrainians.

Classified as "displaced persons," he said thousands were in Central Europe, particularly in the American zone of occupation, and afraid to return to the Ukraine.

Fear Execution by Reds.

"As traditional foes of tyranny and totalitarianism and as believers in the independence of the Ukraine, these Ukrainian DP's suffered much at the hands of the brutal Nazis, either as forced laborers or as hounded political refugees in concentration camps," Shumeyko wrote.

"Today, on account of the same reasons they face imprisonment, banishment to Siberian wastelands, or execution at the hands of the Soviets if the latter succeed in forcibly repatriating them."

("New York Journal-American, September 2, 1945)

Союз Українських Канадійських Вояків. — Свято День Матері 6. травня ц. р. в домівці СУКВ в Лондоні. На переді сидять о. С. П. Симчиу, укр. прав. капелян і капт. о. М. Горошко, укр. катол. капелян. П. І. Юзик з Редхайна, Саск., співає сольо; пані Барет при піяні.

(Через Канцелярію КУК.)

З МУЗИКИ

ОПЕРА „ПРИЧИННА".

Дня 17. липня відбулася в камерному салоні „Консехо де Мухерес" перша вистава опери „Причинна".

Сюжет опери є базований на творі Шевченка того самого імени. Розробив лібретто, скомпонував музику, підготував твір до сцени проф. Лихнякевич, який також і підготовив співаків.

Музика і вокальна частина перейшла під проводом проф. А. Лихнякевича. Режисуру провадив п. Н. Величковський, декоративну частину п. І. Кривий.

В головних ролях виступали пані: С. Рафалович — сопран, М. Яксон — контральт; балетна група — школи Н. Нікуліної. Мужеські голоси Іґн. Аґест — тенор, А. Єшмантас — бас, А. Дружко — баритон і ін.

Щодо самого твору і його артистичної та музикальної вартости, то треба бути знавцем, щоб бути в стані щось позитивне твердити. Залальне враження є дуже добре. Хоч вистава зі зрозумілих причин не може претендувати на дійсну оперу вже хоч би через обмеженість музикальних, вокальних, декоративних і взагалі театральних засобів, всеж вона далеко пересягає рівень наших аматорських вистав.

Всі чужинці, які грали головні ролі, а особливо п. Софія Рафалович та Ігнасіо Агест, як судити, є фаховими артистами, грали прекрасно і мають добрі і добре виплекані голоси. Аматори вже були трохи слабші, а хорові номері місцями навіть недописували.

Назагал враження є дуже додатне, і цю оперу безумовно слід кожному почути. Українці можуть спокійно приводити чужинців і їм не доведеться стидатися. — („Перелом").

Що писала "Свобода" тому 40 років?

24. серпня 1905.

ЗГИНУЛО 8 УКРАЇНЦІВ У КАМІНЬОЛЬОМІ.

Велике нещастя сталося в каміньоломі Лігай Портленд Семент в Ормровд, 7 миль від Алентавну, 16. серпня. Великі маси каміння засипали 20 робітників, з них вратувалисня лише 3. Поміж убитими є 8 українців, а 4 покалічених узяли до шпиталю. Згинули: Сенько Тереференко, Юрко Кокомос, Іван Хотякевич, Стефан Величко. Ці українці походили з Галичини, а ніші з Березької столиці на Угорській Руси. Ні один з убитих не належав до У. Н. Союзу.

РОЗДІЛ ШВЕЦІЇ ВІД НОРВЕҐІЇ.

Як звісно, дві держави, Швеція й Норвеґія, були зі собою злучені юнією під володінням одного короля. Норвеґія рішила відлучитися від Швеції і в тій справі відбулося загальне голосування народу. При плебісциті на 321,000 відданих голосів лише 161 було проти відлучення. У місяцю серпню має бути скликаний норвезький парлямент для остаточного вирішення справи.

УКРАЇНЕЦЬ З ХОЛМЩИНИ ШУКАЄ МІСЦЯ.

Як платне оголошення поміщено таке: „Шукає місця українець з Холмщини, народній учитель; грає на скрипці, може вести хор, уміє дяківство. Хто потребував би такого чоловіка, хай зголоситься до редакції „Свободи".

31. серпня 1905.

ПОСВЯЧЕННЯ ПРЕКО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ В НЮ ЙОРКУ.

В неділю, 18. серпня 1905. р. відбулося посвячення української греко-католицької церкви в Ню Йорку. Церква поміщена в будинку під ч. 324 Іст 20-та вулиця і як патрона має св. Юрія. По скінченню утрені засів на епископськім престолі лат. нюйорський епископ-помічник Кусак, а целебрував Службу Божу о. Велигорський з оо. Струтинським і Чаплинським як діяконами. Цей останній має бути парохом і він виголосив проповідь. При кінці Служби Божої парох з Йонкерс, о. Тимкевич, подякував по англійськи епископови й архиепископови за поміч на руки ґенерального вікарія, а йому відповів еп. Кусак.

По скінченню церковних церемоній запросив п. А. Хромовський ґенерального вікарія, монсіньора Лавела, українських священиків, церковний комітет і адвоката Шипмена та його жінку на обід до Кафе Булевард при 2. евеню. Там виголошено кілька промов. — Оцю новинку написано на підставі звіту з посвячення в тижневику Ди Кетолик Нюз, бо ніхто з українців з Ню Йорку не надіслав допису.

КОЖНИЙ СВІДОМИЙ АМЕРИКАНСЬКИЙ УКРАЇНЕЦЬ ПОВИНЕН БУТИ ЧЛЕНОМ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

Читайте українські книжки і ґазети, бо часте читання веде до просвіти. А просвіта — це сила.

ПРОТОКОЛ

З НАДЗВИЧАЙНОГО ЗАСІДАННЯ

головного уряду Українського Народного Союзу, що відбулось в днях від 23-го до 26-го липня 1945 року в домі У. Н. Союзу під ч. 81-83 Ґренд Стріт ,Джерзі Ситі, Н. Дж.

ЗВІТ ГОЛОВНОГО РАДНОГО, П. ДУДИ:

Вповажані Головні Урядники У. Н. Союзу:

Рік 1944, був роком 50-літнього Ювилею Українського Народного Союзу і пройшов він в Канаді з більшим успіхом, як котрийнебудь попередний рік. В цьому році приєднано коло 650 нових членів, що завдячувати треба лише кільком активним одиницям, а найбільше організаторови п. В. Гірнякови. Зорганізовано також один новий відділ, який розвивається вдоволяючо. В цьому році я мав нагоду виголосити кілька промов про Український Народний Союз в Дітройт, Гемтремк, Віндзор, Іст Віндзор та Лімінгтон. З нагоди ювилейного року розіслав я два обіжники до всіх відділів, які були опрацьовані спільно з організатором п. В. Гірняком.

З переписки з поодинокими відділами, я прийшов до переконання, що в Канаді є велике поле до праці, одначе є дуже мала скількість працівників. Один організатор, який їде лише туди, де знає, що напевно йому туди їхати оплатиться і один радний, який поза свою місцевість і найближчу околицю, нікуди не їде, є цілковито замало. Є відділи, що існують по чотири і пять років і тих відділів досі ніхто ані разу не відвідав і не диво, що такі відділи не ростуть, а навпаки, стоять на місці, або й падуть.

Повищу справу головне засідання повинно взяти під увагу і винести відповідні рішення. В парі з повищим, не менше важною є справа пропаґування ідей У. Н. Союзу в Канаді. Дотеперішне пропаґування не є відповідним, і треба придумати щось кращого, щось нового, бо тепер вже не вистарчає лише голосити, що „Український Народний Союз існує в Канаді", а треба також відбивати удари, які отверто чи закрито йдуть на нашу адресу з деяких сторін.

ЗВІТ ГОЛОВНОГО РАДНОГО, С. СЛОБОДЯНА:

Хвальний Уряде У. Н. Союзу:

Про мою діяльність у Філядельфії й околиці вже було згадувано в нашім часописі „Свободі".

Рік 1944 був ювилейним, бо в цьому році ми обходили 50-ліття існування нашої організації. Як тільки екзекутива Союзу проголосила цей рік ювилейним, я з д-ром Ґаланом та за старанням відділів з Філядельфії та околиці, влаштували величавий концерт, а заразом з нагоди ювилею старалися, щоб зорганізувати більше число членів.

Упродовж року скликали ми кілька разів окружні збори, на котрих обговорювали організаційні справи. Я відвідував також відділи, де я промовляв про те, які користи мають члени, що є зорганізовані в У. Н. Союзі.

Рівнож старався працювати з українською молодю, котра є дійсно діяльною в Філядельфії й околиці. Був я кілька разів на їх спортових змаганнях, а теж на їх ювилейнім святі. Справді не можуть вони тепер похвалитися великими успіхами, бо багато хлопців зі Союзової спортової дружини служить в армії.

З головної канцелярії не мав я ніякого припоручення, бо наші відділові урядники є обзнайомлені добре зі статутом нашої організації, та працюють щиро й без роздорів.

Старався я, щоб до Філядельфії прибув організатор та допоміг зорганізувати більше число членів. Отже запрошено п. Загаєвича, котрий зорганізував в околиці Філядельфії досить нових членів.

За старанням пані Олени Штоґрин повстав у Філядельфії новий жіночий відділ 397, котрий начисляє тепер 50 членів.

Крім праці для У. Н. Союзу я брав також чинну участь в громадськім життю .

Складаю щиру подяку за співпрацю головним і відділовим урядникам і всім тим членам у Філядельфії і околиці, що відносилися до мене з повним довірям в праці для дорогої нам всім організації, Українського Народного Союзу.

ЗВІТ ГОЛОВНОГО РАДНОГО, Т. ШПІКУЛИ:

Восокоповажані Головні Урядниці й Урядники У. Н. Союзу:

Подаю звіт з моєї діяльности як головного урядника У. Н. Союзу, від 1. січня до 31. грудня 1944 року.

Старанням окружного комітету всіх відділів У. Н. Союзу в Шікаґо й околиці, дня 28. травня 1944 року відбувся 50-літній ювилей У. Н. Союзу, а по ювилею була спільна Союзова вечера в Домі Відділів У. Н. Союзу. На ювилею і вечері був гол. предс. У. Н. Союзу М. Мурашко.

Організаційні збори У. Н. Союзу відбулися 9. вересня 1944 року в Гемонд, Інд., для околичних відділів. Знов 10. вересня такі збори були в Шікаґо на Норт Сайд, а пізніще того самого дня на Савт Сайд. На цих трьох організаційних зборах, головним бесідником був гол. секр. Д. Галичин, а а рівнож говорив організатор У. Н. Союзу Д. Білецький.

Три роки минуло, як Окружний Комітет всіх відділів У. Н. Союзу в Шікаґо закупив для себе дім. Добровільні жертви від відділів і членів У. Н. Союзу причинились до того, що тепер ще на Домі Відділів У. Н. Союзу остається тільки $2,700.00 довгу.

У 50-літному ювилейному році У. Н, Союзу я дав дарунок для У. Н. Союзу, зорганізувавши 37 нових членів.

Уважав я за корисне діло розповсюджувати українські книжки, а головно українські книжки в англійській мові, котрі є дуже цінні для нашої української молоді в теперішну пору. Впродовж року я продав дня книгарні „Свободи" 53 книжки.

У всіх Союзових підприемствах і зборах я брав активну участь та докладав труду і праці, щоби вони виходили успішно й корисно для У. Н. Союзу.

ЗВІТ ГОЛОВНОГО РАДНОГО, В. ДІДИКА:

Високоповажані Головні Урядники У. Н. Союзу:

Мій звіт з діяльности між Союзовими відділами в Дітройті й околиці за 1944 рік, є такий:

Упродовж згаданого року відвідував я відділи 20, 75, 94, 146, 175 і 292. Крім цих відділів є ще в Дітройт чотири відділи, в котрих члени не сходяться на збори й тому я неміг ці відділи відвідати. Будучи на зборах відділів, здавав звіт з головного річного засідання У. Н. Союзу, а при цій нагоді закликав присутніх членів до приєднування нових членів, також розпродував поміж членами й іншими громадянами Союзовий Альманах, котрий видано з нагоди 50-літного ювилею У. Н. Союзу. Рівнож при кожній нагоді закликав я членів складати жертви на повоєнну підмогу нашим людям, і зі зложених жертв наші відділи вже вислали поважну суму на призначену ціль.

Тому, що минулий рік був 50-літним ювилейним роком, відділи в Дтіройт вшанували спільно цей ювилей величавим концертом, котрий відбувся 2-го квітня 1944 р. До підготування згаданого концерту і по концерті скликав я в цім році пять разів збори Центрального Союзового Комітету.

Теж був я присутний на двох окружних зборах У. Н. Союву, а саме, 1-го квітня в Гемтремк, Міш., де промовляв головний секретар Д. Галичин, і 4-го червня в Дітройт, де був присутний організатор Д. Білецький. Дня 29. жовтня говорив я на ювилейнім святі 341 відділу в Віндзор, Онт., Канада.

ЗВІТ ГОЛОВНОЇ РАДНОЇ, ҐЕНОВЕФИ ЗЕПКО:

To the Supreme Assembly of the Ukrainian National Association convening in Jersey City, N. J., Monday, July 23, 1945:

In reporting on my activity for the year of 1944 as a member of the Supreme Assembly of the Ukrainian National Association, I want first to state that within my locality of Akron, Ohio, both the youth branch No. 180, and the adult branch. No. 295, continue to remain active and to increase in membership.

The year of 1944 brought the 50th Anniversary of the Ukrainian National Association, an event to which we had all looked forward and one which we were proud and happy to observe. My activity during that year was as follows:

On April 2, I addressed the group assembled for the Anniversary Concert in Detroit, Michigan, where Mr. D. Halychyn was guest speaker. In addition to Mr. Halychyn and myself the UNA was represented at this event by Mr. W. Didik, Mr. P. Duda and Dr. A. T. Kibzey.

At the request of the Executive Committee I spoke at the Anniversary Dinner in Cleveland, Ohio, on April 30. This program had Mr. N. Muraszko as its speaker and was presided over by Mr. D. Szmagala.

I attended an Organizational Meeting in Cleveland, Ohio, on May 1.

On May 7, I attended a Concert sponsored by the combined branches of Youngstown and Campbell, Ohio, and participated in their program along with Mr. N. Muraszko.

In observance of the anniversary, I attended a picnic in Pittsburgh, Pennsylvania, on June 25, where arrangements were in charge of Mrs. Maria Malevich and at which Mr. D. Halychyn appeared as speaker.

At Akron, Ohio, on September 3, we held an Anniversary Banquet and had as our guest, Mr. D. Szmagala. I assisted in the arrangements for this affair and also addressed the group the evening of the banquet.

In my capacity as a member of the Cultural Committee, I was given no official assignment during the year of 1944. However, with the publication of Henry W. Chamberlain's "Ukraine: A Submerged Nation" a concerted effort was made to place this book in all the libraries and schools in my locality.

Additional activity was centered on work connected with the furthering of the war effort of our country. I represented the UNA at meetings called by the American Red Cross and the War Loan Committee in our locality and there had an opportunity to make known the extent of work and cooperaion by our UNA members. I gave considerable time and effort to these various committees.

ЗВІТ ГОЛОВНОГО РАДНОГО, М. ДАВИСКИБИ:

Вельмишановний Уряде У. Н. Союзу, Пані й Панове:

Минулий рік, себто 1944, був для нас, головних і відділових урядників та всіх членів У. Н. Союзу, історично важним роком. Бо в згаданім році Батько Союз закінчив своє перше півстоліття тяжкої праці. Наші попередники поклали чимало праці, щоб зробити Союз тим, чим він є нині. Неодин піонір пішов вже до гробу, не діждавшися цеї щасливої хвилі, щоби разом з нами святкувати 50-літні роковини заснування У. Н. Союзу.

Уважаючи 1944 рік великим роком в Союзовій історії, я виказав упродовж того року для поширення Союзової ідеї більше праці ніж у якімнебудь іншім році. Щоб збудити по відділах більше охоти до Союзової праці, я вів широку переписку з урядниками багатьох відділів, а також поміщував відповідні дописі в „Свободі". Та найбільше працював я таки для відділу 238, де я є секретарем, діставши до нього кількадесять нових членів.

Зогляду на те, що цей відділ має значне число членів у війську, я держав з ними всіми тісний звязок. І так я вів переписку з тими членами, подавав їм різні новини зі Союзової діяльности та зі загального громадського життя, і в такий спосіб піддержував в них духа та почуття, що вони є членами такої Союзової родини, яка за них не забуває, яка є з ними.

Маючи на увазі, що 1944 рік був ювилейним роком, то я зараз зпочатком року переписався із кожним відділом моєї округи, завзивав їх до віджвлення праці над збільшенням членства, та радив, щоби спільно устроювали 50-літні ювилейні свята й в такий спосіб виказали правдиву любов для Батька Союзу.

27. травня 1944, на припоручення екзекутиви У. Н. Союзу, я був приявний на організаційних зборах у відділі ч. 84 в Савтпорт, Конн., де я виголосив відповідний організаційний реферат. По рефераті були різні запити, на які я давав вдоволяючі відповіди. На зборах були приявні урядники відділів Союзу з Гартфорд, Стемфорд і Бриджпорт, Конн.

28. травня, також на припоручення екзекутиви У. Н. Союзу, був я приявний на 50-літнім ювилейнім Союзовім святі в Ню Гейвен, Конн., котре то свято устроювали всі Союзові відділи стейту Конектикат. На святі був приявний головний касієр У. Н. Союзу, п. Р. Слободян, і редактор „Віклі", п. С. Шумейко. Оба вони виголосили відповідні святочні реферати.

Я також був покликаний до слова і виголосив коротку промову, завзиваючи приявних, щоби по скінченню свята брались до праці, бо самим святом Союз невдоволиться.

11. червня, на припоручення екзекутиви У. Н. Союзу, я був приявний на 50-літнім ювилейнім святі відділів ч. 52, 199, 207 і 253 У. Н. Союзу, в Савт Дірфілд, Масс. На святі був приявний головний секр. п. Д. Галичин, котрий виголосив святочний реферат про початкові трудноші при творенні Союзу та про теперішну Союзову працю. Я виголосив промову українською мовою, а опісля говорив також по англійськи до молоді, закликуючи її ити в сліди своїх батьків, та вступати в ряди Союзу, і перебирати праці на себе. По рефератах були наради з відділовими урядниками, від яких п. Галичин вимагав більше праці над зорґанізуванням нових членів для У. Н. Союзу.

24. вересня відбулось величаве 50-літне ювилейне Союзове свято в Бостон, Масс., влаштоване відділом 238 У. Н. Союзу. Я, як секретар цего відділу, чи мало натрудився, щоби свято випало якнайкраще, як під моральним так і матеріяльним оглядом. На святі промовляв гол. секр. п. Д. Галичин, який представив присутним зріст і поступ Союзу за час свойого існування. На святі були приявні і давали привіти представники поодиноких відділів Союзу зо стейту Месечусетс.

Я натрудився багато, щоб зорґанізувати до відділу принаймні те число членів, що було назначене екзекутивою Союзу. Це число виносило 30 членів, і я їх самий зорґанізував. Крім того предсідник відділу П. Мороз зорґанізував 8, а член С. Ярош 2, так що наш відділ зріс в ювилейнім році на 40 членів.

До мене, як гол. радного У. Н. Союзу, відносились за порадою в різних союзових справах відділові урядники і члени, а я завжди давав їм належні відповіди.

При цій нагоді я висловлюю щиру подяку екзекутиві, всім членам головного уряду, та всім відділовим урядникам і членам У. Н. Союзу за щиру співпрацю зі мною, та прирікаю, що буду я на далі, після моїх найкращих сил, працювати для нашого Батька Союзу.

(Дальше буде).

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

Ню Йорк, Н. Й. — До спису жертводавців з віча, 1. липня 1945, додати: Данило Кальба $10.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ЧЕСТЕР, ПА. — Уряд Бр. Сош. св. Духа, від. 237, повідомляє своїх членів, що три-квартальні збори відбудуться 9. вересня точно в 2. годині пополудні, в гали де звичайно. Буде звіт контр. комісії і інші важні справи. Неприявний член підлягає карі згідно зо статутом. — Н. Бронецький, предс.; Т. Крика, кас.; Д. Яворський, секр.

СКРЕНТОН, ПА. — Місячні збори Тов. Над Збруча, від. 280, відбудуться в неділю, 9. вересня, в годині 2. пополудні, в У. Г. Клюбі, 608 Вест Лакавана Еве. Приявність на зборах всіх членів є обовязкова. — За уряд: О. Запоточний, Р. Рубльовський.

КЛІВЛЕНД, О. — Тов. ім. Івана Франка, від. 334, повідомляє, що місячні збори відбудуться 9. вересня, в 1. годині, в У. Н. Домі. Просимо всіх членів прийти на ці збори, бо є важні справи до полагодження. Довгуючих членів просимо прийти і вирівнати свій довг. — За уряд: Н. Задерецький, предс.; С. Морозович, фін. секр.-кас.; І. Жук, рек. секр.

ДІТРОЙТ, МІШ. — Місячні збори Тов. Зап. Січ, від. 75, відбудуться в неділю, 9. вересня, в год. 1. попол., в салі У. Н. Дому при Мартін ул. Просимо членів прийти на збори, бо маємо важні справи до вирішення. — За уряд: Р. Вазик, І. Слупецький, М. Присташ.

РАЧЕСТЕР, Н. Й. — Місячні збори Тов. Зап. Січ, від. 367, відбудуться в неділю, 9. вересня, в год. 1:30 пополудні, в церковній галі. Просимо всіх членів явитись на збори та вирівнати свої вкладки і забрати оставші чеки дивіденди. Просимо членів не забувати, що в організації народна сила і тому ми повинні всіма силами старатись приєднувати нових членів до Союзу і Товариства, а головно молодь. — За уряд: А. Бабій, Т. Песко, Р. Дмитрів.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА. — Збори Тов. Мир, від. 324, відбудуться в суботу, 8. вересня, в Укр. Громаді на 23. і Бравн ул., точно в год. 8. ввечір. Просимо всіх членів прийти на означений час, а довгуючі члени обовязково повинні прийти і вирівнати свої залеглости. — За уряд: О. Горохівський, предс.; П. Максимович, кас.; Г. Бучко, секр.

ДІТРОЙТ, МІШ. — Тов. У. Н. Союзу, від. 292, подає до відома усім членам, що місячні збори відбудуться в неділю, 9. вересня, в годині 12:30 пополудні, в гали У. Н. Дому, 4655 Мартін ул. На ці збори взиваємо численно прийти. Звертаємо усім тим членам увагу, котрі не платять до місцевої каси, щоб старалися платити свої належитости на час. Каси не хочете підтримувати, то яке право хочете мати, щоб каса за вас платила до Союзу. Члени, котрі мають довг в Союзі на свої хграмотах, хай стараються його сплатити. Не забувайте вписувати свої хдітей до Союзу. — І. Форись, предс.; І. Андрусевич, кас.; П. Кізел, секр.

СИРАКЮЗ, Н. Й. — Тов. Укр. Січ, від. 39, повідомляє членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 9. вересня, в годині 3. пополудні, в У. Н. Домі. Просимо членів прийти на час. — За уряд: О. Шмокалюк, пр.; В. Осохівський, фін. секр.; І. Калинюк, кас.; А. Яворський, рек. секр.

КЛІВЛЕНД, О. — Збори Тов. Сокіл, від. 336, відбудуться в неділю, 9. вересня, в годині 1. пополудні. Просимо всіх членів прийти на збори, бо є важні справи до полагодження. — В. Волянський, предс.; Г. Кісільци секр.; Т. Кальмук.

НЮ ЙОРК, Н. Й. — Укр. Нац. Зап. Тов. Дністер, від. 361, взиває всіх своїх членів взяти численну участь у місячних зборах, що відбудуться в суботу, 8. вересня, в год. 8. ввечір, в церковній галі, 28 Іст 7. вул. Просимо членів не відтягатися від зборів, а прийти і брати участь у важних справах. — За уряд: М. Малетич, предс.; П. Кучма, фін. секр.; І. Галичин, кас.; В. Павлів, рек. секр.

КЛИФТОН, Н. ДЖ. — Збори Тов. Укр. Січ, від. 182, відбудуться в неділю, 9. вересня, в годині 2. пополудні, в гали парохіяльній, 45-47 Говп Еве., Пасейк. На порядку нарад є важні справи до полагодження, тому просимо членів прийти на збори. Довгуючих членів напоминаємо вирівнати свої залеглости, бо інакше будуть суспендовані. — О. Бодиарчук, предс.; Г. Яськів, секр.

ШІКАҐО, ІЛЛ. — Збори Сестр. Благовіщення, від. 125, відбудуться в неділю, 9. вересня, в годині 1. пополудні, в парохіяльній гали при Оклей і Райс ул. Зогляду на важні справи просимо членів прийти точно на означений час. — Ксеня Плетяк, пр.; Петронеля Яворська, кас.; Іванка Подола, секр.

ФРЕНКФОРД, ПА. — Місячні збори оТв. ім. Дмитра Вітовського, від. 268, відбудуться в суботу, 8. вересня, в год. 7:30 ввечір, в домі Громади, 2171 Вакелінг ул. Просимо членів явитися на означений час, бо маємо важні справи до вирішення. Довгуючих членів взиваємо прийти і вирівнати свої залеглости. Просимо не забувати про приєднування нових членів, як старших так і дітей. — Уряд: В. Питель, предс.; Г. Михалюк, кас.; П. Омелян, секр.

БРУКЛИН, Н. Й. — Трикватальні збори Тов. ім. Богдана Хмельницького під Покр. Пресв. Тройці, від. 158, відбудуться в суботу, 8. вересня, в У. Н. Домі, 216-218 Ґренд ул., точно в 8. год. ввечір. Згідно зо статутом товариства і ухвалою піврічних зборів, член, котрий не явиться на збори, підлягає карі 50 ц., яка не буде дарована, а буде вписана до місячних вкладок. Член, котрий не заплатить вповні належитостей до товариства, стратить право до всякої допомоги. Тому щоби уникнути всяких неприємностей приходіть всі на кожні товариські збори. — М. Кіт, рек. секр.

ВУНСАКЕТ, Р. АЙ. — Тов. ім. Івана Франка, від. 241, повідомляє всіх членів, що місячні збори відбудуться 8. вересня, в годині 7. ввечір. Обовязком кожного члена є явитись. — Уряд.

ТАРЗАН, ч. 1241. Кігті смерти.

Хвилину Тарзан розглядав своє положення, а потім розпочав кроки. Він закинув шнур через зігнилу галузь.

Він зашморгнув кульку у тім місци, де галузь приростає до дерева, бо знав, що в тім місци галузь витримає найбільщий тягар.

Коли він повис, тоді почав по шнурку спинатися вгору руками.

Але як серед того він ногами зачепив за воду, велитенський крокодиль роззявив пащу, щоб його вхопити.